

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

גליון קי"ט

שודר בערוץ "קול ברמה" במסגרת תכנית שאלות שהתקבלו בבית ההוראה בראשות מורנו הרב שליט"א

הלכות בורר בשבת

התנאים להתיר ברירה בשבת. גדר "פסולת" לפי רוב העולם או כל אדם. שני מיני אוכלים שאינם מעורבים ביחד. כמה סוגי פירות במקום אחד. הסרת פירות שאינם ראויים כל כך לאכילה. לקחת בננות דבש מתוך בננות טובות. קילוף ביצה בשבת. אכילת ביצה קלופה שעבר עליה הלילה. הסרת הניילון מהנקניק. הסרת התוית שעל החלה. הסרת העור מעל גבי העוף בשבת. הסרת הקוצים מתוך הדג. הכנת הסלטים והפירות קודם הסעודה. הכנסת סעודה שלישית הרבה לפני תחילת הסעודה. גדר "לאלתר". לרוקן את שיירי האוכל בתוך הכיור עם מסננת או משולש.

מהות מלאכת "בורר" בשבת

א. שאלה: אנחנו זוג בעלי תשובה טריים, התארחנו בשבת אצל משפחה חרדית, וכשרציתי להוציא משהו מהצלחת אמרו לי "זה בורר". לא הבנתי מה הבעייתיות במה שעשיתי, מה זה בכלל בורר. אבל הבנתי שאסור להוציא את זה מהצלחת, אז לא הוצאתי. האם הרב יכול להסביר לי מה זה בורר.

תשובת הרב: חזק וברוך לשואלת, וחשוב לכל אדם לשאול ולדעת את ההלכות האלה. מדובר כאן בהלכות בורר, שהן מורכבות בכדי להבין את המהות בכל מקרה שבא לפנינו, והרבה מקרים דומים זה לזה. היום בלי נדר ובס"ד נעסוק בשאלות האלה, ונשתדל להבין בכמה מקרים את מה שעומד לפנינו. השאלה הזו היא שאלה יפה לפתוח את השיעור היום. וקודם כל, נסביר את היסודות הבסיסיים של הדין הזה. ובכן, כל הלכות שבת הן מלאכות שאדם מתקן ומכין דבר מסויים, כי אף שמותר לאדם לאכול בשבת, אבל האפייה הבישול והטחינה וכדומה אינם אכילה אלא הכנת המאכל לצורך

האכילה שלאחר מכן, והרי התורה אומרת לנו "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו" (שמות ט"ז ה'), שביום ששי צריך להכין הכל לכבוד שבת, ואילו ביום השבת רק מתענגים אוכלים ונהנים בלבד. והנה מלאכת הברירה היא גם כן הכנה לקראת האכילה, ואמנם בוודאי שאין צורך לאכול את הפסולת והאוכל ביחד כמובן, אבל צריך לשים לב לעשות רק דברים שהם דרך אכילה בלבד, כי דברים אחרים שמכינים את המאכל לקראת האכילה, תוך כדי שזה כרוך במלאכת בורר, הרי הדבר הזה אסור בשבת. ולפני שניגש לענות על השאלה, ניתן דוגמא כדי להבין את היסוד בנושא הזה. אנחנו יודעים שבהכנת המאכל לקראת הסעודה יש מלאכות שאסורות ויש מלאכות שהן מותרות, ובמלאכת בורר מהות הדברים כך: אם יש לפני צלחת של פיצוחים ונפלו בתוכה כמה קליפות, כאשר אני לוקח את הקליפות ומוציא אותם החוצה, הרי בפעולה הזאת איני אוכל אלא מכין את האוכל לקראת הסעודה, ולכן הדבר הזה אסור בשבת. ובכן, מה עלי לעשות בשביל לאכול את האוכל בלי הפסולת? מותר לי להפריד בין האוכל לפסולת, אם

"פסולת" לפי העולם או האדם?

ב. שאלה: מהו גדר "פסולת" באיסור בורר? האם מסתכלים אם העולם אוכלים את זה, או על כל אדם באופן פרטני?

תשובת הרב: ובכן, בדבר הזה מסתכלים לפי רוב העולם, משום שאם רוב העולם אוכלים את זה הרי זה נחשב מין אחד, ואם כן גם כאשר האדם אסטניס וכדומה ולא רוצה לאכול את זה, הרי זה נחשב כמו שלוקח מין אחד וחותר אותו לשנים שלא הפריד בין שני מינים, ואין בעיה בזה. למשל בזמנו היה דבר שנקרא "קנקן בריטה", שמכניסים לתוכו מים מהברז שרוב העולם שותה אותם, והוא מסכן אותם באופן שיהיו נקיים יותר (ואני לא מדבר לגבי דברים אחרים, שאומרים שזה ממש מלוכלך ואי אפשר לשתות מהם כלל). ולכאורה בשבת זה בורר בכלי. אבל באמת שאין כאן בורר, כיון שרוב העולם שותה את המים האלה, וממילא אין כאן הפרדה בין שני מינים, רק שלפעמים אדם אסטניס ורוצה מים זכים וצלולים יותר, ולכן אין בעיה של איסור בורר כלל ועיקר (ש"ע סי' שיט ס"י).

לברור בין פירות טובים ושאנים טובות

ג. שאלה: אני מכינה צלחת פירות לקינוח בסוף סעודת השבת, יש כמובן פירות יפים יותר ויש יפים פחות, האם יש בזה בעיה של בורר? לפעמים יש בננות שהם דבש ובננות אחרות שהם טובות לאכילה, האם אני רשאית להוציא את בננות הדבש? אחרת אף אחד לא יגע בכלל בבננות, גם לא בבננות הטובות.

תשובת הרב: שאלה מצויה ביותר כמובן. ובכן, הרמ"א (סימן שי"ט ס"ב) כותב: "כל שהוא מין אחד, אף על פי שבורר חתיכות הגדולות מתוך הקטנות, לא נקרא ברירה". פירוש, כאשר יש לפני האדם תפוחים גדולים ויפים למראה וגם תפוחים קטנים עם מכות ונמשים, כיון

מתקיימים שלושת התנאים ביחד: התנאי הראשון, מותר לקחת רק את מה שאתה רוצה לאכול מהצלחת, דהיינו להוציא את האוכל מתוך הפסולת, ולא להיפך להוציא את הפסולת ולזרוק החוצה. התנאי השני, צריך שיהיה לאלתר, דהיינו שמיד אחרי הברירה של האוכל צריך לשבת ולאכול את זה. והתנאי השלישי, מותר לעשות את זה ביד בלבד, או בכף או במזלג שאדם אוכל בהם, אבל לא בכלים שמיועדים לברירה או בכלים מיוחדים, כגון לסנן במסננת בשבת וכדומה, שזה אסור בשבת. אמנם בכל תנאי יש הרחבה גדולה מאד, והיום ננסה להרחיב קצת בכל תנאי בזה, אבל לגבי שאלת השואלת אלו שלושת התנאים בקצרה. ואם נשים לב נראה שקל מאד לבצע אותם. ונתנו להם סימן: "אלי אלי למה עזבתני" (תהלים כ"ב ב'),¹ אלי ראשי תיבות אוכל לאלתר יד. אם מצטרפים שלושת התנאים האלה כמו שהסברנו, מותר לברור בשבת. לכן לגבי השאלה, כיון שהשואלת לקחה דבר שלא רצתה לאכול, הרי היא הוציאה את הפסולת מתוך האוכל, ולכן העירו לה שזה איסור בורר. ולכן עליה לקחת מה שהיא רוצה לאכול, ולהניח בצד מה שלא רוצה לאכול אותו.

אבל אם יש הפרדה בצלחת בין מה שרוצה לאכול לבין מה שלא רוצה, אין בעיה להוציא את הפסולת הזאת. כל מלאכת בורר היא כלשון הרמב"ם (פ"ח מהלכות שבת הי"ג) שני מיני אוכלים "המעורבים" זה בזה, ומשמע שאם יש הפרדה וריוח ניכר ביניהם, הרי הם לא מעורבים ביניהם, ולכן אפשר להוציא אותם החוצה. (וכ"כ בחזו"ע שבת ח"ד עמ' קפ).

¹ בכוונה אני קורא את המלה "אלי" מלעיל, כי בפסוק היא מלרע והכוונה להקב"ה, ולכן אני אומר מלעיל כדי שלא להזכיר את שם ה' יתברך בחנם.

שבולם ראויים לאכילה, לא שייך בזה איסור בורר. ואפילו אם אוכל עכשיו את היפים ואת שאינם יפים יאכל בעוד שעה-שעתיים, אין אסור בורר בזה. ויתירה מכך, אם למשל בתוך מגירת הפירות במקרר יש תפוחים אגסים וקלמנטינות, ואדם לוקח מכולם קצת, חלק מהתפוחים חלק מהקלמנטינות וחלק מהאגסים, גם זה לא נקרא בורר. והרמ"א שם כותב כך במפורש: "אפילו הביאו שני מינים ובורר משניהם ביחד, הגדולות מתוך הקטנות, אין בזה בורר, הואיל ואינו בורר סוג אחד מתוך חבירו, אלא בורר משניהם". ואם כן אין איסור בורר בכך, ומותר לעשות את זה.

אבל אעיר נקודה חשובה מאד, לפעמים קורה שאדם לא בורר סתם את הגדולים מתוך הקטנים, אלא משום שיש כאלה רכים וראויים לאכילה ואילו האחרים קשים "בוסר" ועדיין אינם ראויים לאכילה, באופן כזה צריך לדעת שיש כאן איסור בורר בשבת. המשנה ברורה (סק"ז וס"ק ט"ו) כותב כך: אם מחמת חמיצותו אין ראוי לאכול, הרי בוודאי דומה לפסולת, ויש בזה משום איסור ברירה. ואפילו נאכלים על ידי הדחק, יש בזה איסור מדרבנן. ולכן אם אדם מפריד בין הטובים וראויים לאכילה ובין אלו שאינם ראויים לאכילה רק על ידי הדחק כמו תפוח חמצמץ וכדומה, הרי שיש בדבר הזה איסור של בורר, ולכן עליו לקחת את הטובים בלבד. וגם בתנאי שיהיה לאלתר, דהיינו שמיד לאחר מכן ישב לאכול את זה.

אבל הנקודה הנוספת שיש כאן בשאלה, לגבי בננות דבש שנמצאות עם בננות אחרות טובות, האם מותר לברור את של הדבש ולהוציא אותם? ובכן, הרבה אנשים (ואולי רוב העולם) לא אוכלים בננות דבש, ואולי מעטים בעולם מחכים שיהיו דבש ואוכלים אותם, ומי שאוכל עושה את זה בהחמצת פנים, גם אם נקרא להם "דבש" ושמות מתוקים יותר... לכן זה נקרא שנאכלים על ידי

הדחק, ובפשטות תהיה בזה בעיה של בורר, וצריך לקחת את הבננות שרוצה לאכול בלבד. אבל כיון שבדרך כלל מדובר באשכול של בננות, הרי זה כמו הפרדה של מין אחד, ונראה שאפשר להקל בדבר הזה. ונסביר. לגבי אשכול ענבים שאדם רואה למעלה כמה ענבים מעופשים קצת, ורוצה להסיר אותם לפני שמגיש את האשכול לשלחן, נחלקו בזה רבותינו ע"ה. מרן הגאון הרב משה הלוי ע"ה (בשו"ת תפלה למשה ח"א סי' לט ובספרו מנוחת אהבה ח"ב פ"ז סי"ט) מיקל בזה, כיון שזה נמצא למעלה ואין זה בורר. ולעומתו מרן הגאון רבנו עובדיה יוסף ע"ה בספרו חזון עובדיה (עמ' קעט) כותב להחמיר בדבר הזה, וצריך להגיש את האשכול כמות שהוא וכל אחד יקח את הענבים הטובים בלבד.

אבל ייתכן שבבננות שהעליונות דבש ואדם רוצה להסיר אותם, וכמו שאמרה השואלת, גם לדעת מרן הרב עובדיה ע"ה אפשר להקל, כיון שכל בננה היא גדולה וניכרת בפני עצמה, ובהבטת עין קלה רואים אותה היטב, לפיכך באופן כזה לכל הדעות אפשר בהחלט להסיר את הבננות דבש, כדי שהסועדים ישבו ויאכלו מיתר הבננות שם.

לקלף ביצים בשבת

ד. שאלה: שמעתי שיש איסור בורר בקילוף ביצים בשבת, וצריך לקלף את כל הביצים לפני שבת. האם זה נכון?

תשובת הרב: נסביר את הדברים. אנחנו יודעים שבבורר צריך לקחת את האוכל ולהשאיר את הפסולת, ולכאורה כאשר מקלף ביצה הוא לוקח את הפסולת, ויש בזה איסור בורר. אבל הרמ"א (סוף סימן שכ"א) כותב: "איסור לקלוף שומין ובצלים כשקולף להניח", דהיינו שהוא קולף ורוצה לאכול בעוד שעתיים-שלוש, "אבל לאכול לאלתר מותר". מכאן למדנו שכל דבר שאדם צריך לקלף אותו,

אם מיד לאחר הקילוף הוא יושב ואוכל, אף שהוא לוקח את הקליפה שזה הפסולת, הרי שהדבר הזה מותר, ואין בזה איסור בורר. המאמר מדכי (סי' שיט סק"ג) מסביר את זה, שבדרך כלל אדם לוקח את האוכל והפסולת נשאת, אבל בביצה או שקד וכדומה אין דרך אחרת מלבד להסיר את הקליפה, וכיון שאי אפשר להגיע אל האוכל בלא זה, אם כן גם זה דרך אכילה, ומותר לחלוטין בשבת. ויתירה מכך, לפעמים יש לאדם קלח חסה או שומר וכדומה, שהעלים העליונים מעופשים, והוא רוצה להסיר אותם כדי להגיע לעלים הפנימיים הטובים. ובכן, למרות שיש אפשרות להכניס את היד פנימה ולהוציא את העלים הטובים, אבל מרן החיד"א בברכי יוסף (בשיורי ברכה סק"ג) כותב שאין צורך בכך, אלא אדם יכול לעשות כדרכו, להסיר את העלים המעופשים והמקולקלים, והרי זה כמו שמסיר קליפה מפרי, ולאחר מכן יוכל לקחת את העלים הטובים הפנימיים. וכך פוסק המשנה ברורה בביאור הלכה (ס"א ד"ה מן העליון). לכן הלכה למעשה, אין שום בעיה לקלף ביצה בשבת. אבל בתנאי אחד, שמיד לאחר מכן ישב לסעוד ולאכול את הביצה. היום מצוי מאד שאנשים מקלפים את הביצים בשביל החמין של שבת מוקדם הרבה לפני הסעודה, וכך נכשלים באיסור בורר, כי אף שמותר לקלף ביצים ואין איסור מצד ברירת הפסולת, אבל מכל מקום חייב להיות לאלתר, וכמו שכתב הרמ"א.

ובשולי הדברים אעיר הערה אחת. השואל אמר "שמעתי שצריך לקלף את כל הביצים לפני השבת", ובוודאי שיש בעיה בדבר הזה. הגמרא במסכת נדה (דף י"ז ע"א) אומרת חמשה דברים שאדם העושה אותם מתחייב בנפשו ודמו בראשו, ואחד מהם מי שאוכל שום קלוף בצל קלוף ו"ביצה קלופה", שאם עבר עליה לילה כשהיא קלופה, הרי זה סכנה ואסור לאכול אותה. אבל פעם ראיתי נשים ששמים ביצים בתוך החמין של שבת, ומטבע הדברים הרבה ביצים נסדקות שם, והן לוקחות את כל הביצים הללו וזורקות אותן, כי זו ביצה קלופה

שאסור לאכול אותה. ובכן, להלכה זה מותר, כי בגמרא שם מפורש שאם אדם קילף ביצה "ושייר בה", דהיינו שלא קילף לגמרי אלא השאיר מעט מהקליפה דבוקה על גבי הביצה, אין בזה סכנה בכלל. והוא הדין לגבי בצל, שאם אדם חתך אותו לשנים והרי הוא גלוי וקלוף, מכל מקום כיון שנשאר מהצד השני חצי בצל עם הקליפה, אין זה נקרא בצל קלוף שעבר עליו הלילה, ומותר לאכול אותו בהמשך. בלי חשש בזה כלל ועיקר. וההיתר הזה לא דברי האחרונים או דרשות בעלמא, אלא דברי הגמרא במפורש שם. היום הרבה מכירים את ההיתר שהפוסקים האחרונים חידשו בזה, שאם הביצה הקלופה מתובלנת ומעורבת בתוך המאכלים, כמו סלט עם חתיכות בצל ודברים אחרים, אין איסור לאכול אותה, כי הגמרא דיברה רק כאשר היא לבד בפני עצמה. [ועי' בשו"ת דברי יציב (ח"ג סי' לא אות יד) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' עה) ובתשובות והנהגות (ח"ג סי' רנו). וכן יש מתירים בביצה מבושלת, עי' בשו"ת בית שלמה (חיו"ד סי' קפט), ובס' זבחי צדק (סי' קטז ס"ק סא) ובכה"ח (סי' תקד ס"א). אבל להלכה לא סומכים על זה. עי' בס' משמרת שלום (חיו"ד סי' קטז סק"ד) ובס' דרכי תשובה (סי' קטז ס"ק עד)].

אבל ההיתר שאם נשארה חתיכה דבוקה, זה דברי הגמרא במפורש שם. [ועי' בס' גאולי כהונה (מערכת ס' אות ב) מ"ש בנ"ד. וע"ע בכה"ח (סי' רפט אות יב) בשם השכנה"ג (הגה"ט שם סק"ח) שנוהגים לאכול בסעודת שחרית ביצים מבושלים בקליפיהן].

הסרת הניילון מהנקניק בשבת

ה. שאלה: האם מותר לקלף נקניק מהניילון שעליו, וכן האם מותר להוריד את תוית המאפייה המודבקת על החלה?

תשובת הרב: ובכן, בספר שמירת שבת כהלכתה כותב שמותר, והוא על פי אותו יסוד שאמרנו בשם הרמ"א שמותר להסיר קליפה של פרי, ואם כן מותר להסיר את הניילון שעל הנקניק. ובלבד שאדם תיכף לאחר מכן יאכל אותו, כדי שיהיה לאלתר, ולא יתעכב אחרי שעתיים - שלוש. בספר שם העיר גם לגבי התוית של המאפייה שדבוקה על החלות, שראוי להוריד את זה עם קצת מתוך

אפשר לאדם להסיר את העור של העוף בשבת, ולאכול את העוף כאשר עושה כן לאלתר, ואין בעיה בזה כלל.

הוצאת הקוצים מתוך הדג

ז. **שאלה:** איך ניתן לאכול דגים בשבת, הם מלאים בעצמות, מה עושים עם איסור בורר?

תשובת הרב: ובכן, במשנה ברורה (בביאור"ל סימן שי"ט ס"ד) דן בזה, וכל אחרוני דורנו דנים בנושא הזה, ונסביר את הדברים האלה. אם אדם אוכל דג, ולפניו עצם ולא יכול להמשיך באכילה, וגם לא יכול לקחת רק את הדג שתחת העצם, אלא מוכרח להוציא את העצם החוצה. באופן כזה, הרב משנה ברורה (שם) והרב בן איש חי (ש"ב פ' בשלח ס"י) הרב חזון עובדיה (שבת ח"ד עמ' קצו) והרב מנחת אהבה (ח"ב פ"ז סט"ו), כותבים שאפשר למעשה להוציא את העצם או הקוץ החוצה, ואין בזה איסור בורר. ויותר מזה, אפילו אם אדם יכול להוציא את הבשר למטה אלא שפגע בקוץ, כיון שזו הדרך באכילת הדג, והרי זו שעת אכילה ממש, מותר לעשות את זה. אמנם אמרנו בהתחלה שבבורר צריך להיות שלושה תנאים ואחד מהם להוציא "אוכל" מתוך הפסולת, ולכאורה זה לא קיים כאן כיון שמוציא את העצם החוצה. אבל כיון שהעצם מחוברת בדג, וכך הדרך באכילת הדג בשונה מדברים אחרים, לכן כשעושה את זה בשעת האכילה מותר. רק בתנאי שיהיה לא רק לאלתר, אלא בשעת האכילה ממש.

אבל אם רוצה להפריד את כל העצמות של הדג לפני שאוכל אותו, וזה קורה הרבה כאשר אדם רוצה להכין את הדג לילדים הקטנים, לכאורה תהיה בעיה של בורר. אבל למעשה אפשר להקל גם בזה. ובתנאי שתיכף אחרי שמוציאים את העצמות המחוברים בדג, מיד אוכלים את הדג הזה. וגם בתנאי שיהיה ביד כמובן. והוא הדין גם

החלה, מפני שאם יוריד רק את הנייר בלבד, יתכן שהאותיות שם יחתכו והרי זה כמו מוחק, כי איסור "מוחק" הוא לאו דוקא במחק וכיו"ב אלא גם אדם שקורע נייר עם אותיות, ולכן לכתחילה ראוי להוריד את זה עם קצת מהקליפה של הלחם, כדי שלא יבוא חלילה לידי קריעת האותיות ואיסור מוחק בשבת.

הסרת העור מעל העוף בשבת

ו. **שאלה:** הילדים אוהבים לאכול את עור העוף, אנחנו צולים בתנור את העוף עם העור שייראה יפה יותר, אך בזמן הארוחה מסירים אותו, האם יש בזה בעיה כל שהיא?

תשובת הרב: הגאון הרב משה פיינשטיין ע"ה בספר אגרות משה (חאו"ח ח"ד סי' עד הלכות בורר סי' ח), וגם מרן הרב עובדיה ע"ה בספר חזון עובדיה (שבת ח"ד עמ' קצה) כותבים שאפשר להסיר את העור מהעוף, ואין בעיה בזה. אמנם אם העור מחפה הכל לגמרי, פשוט שמותר, שהרי זה כמו הסרת קליפה מהפרי, אבל אם זה לא מכסה את כל העוף וכמו ברוב המקרים, ואדם יכול לקחת את הבשר של העוף והעור ישאר, לכאורה צריך להחמיר בזה. אבל אף על פי כן כיון שהעור נאכל עם העוף עצמו, וכמו שנזכר כאן בשאלה, וגם אנשים מבוגרים אוהבים את זה. אמנם יש שמטעמי בריאות או מטעמים אחרים לא רוצים לאכול את העור, בכל אופן כיון שזה דבר שנאכל בפני עצמו ואנשים אוכלים אותו ואפילו ביחד עם האוכל, הרי זה מין אחד עם בשר העוף. ובנוסף, הרבה ראשונים סוברים שאם זה מחובר אין בזה איסור בורר, כי כל האיסור רק כאשר שני מינים מעורבים ביחד ולא כאשר הם מחוברים ביחד. אמנם למעשה גם מחוברים ביחד אנחנו פוסקים להחמיר מצד בורר, אבל כאן אפשר לצרף גם את הסברא הזאת להקל בזה. לכן

במזלג וכדומה. אבל זה לא מעשי, כי עצמות דגים בדרך כלל מוציאים ביד, ונתנו בזה רמז "ובכל דגי הים בידכם ניתנו" (בראשית ט' ב'), שאי אפשר לאכול דגים אלא אך ורק ביד. אבל באופן שהעצמות נפרדים מהדג והם מונחים צמוד אליהם, הרי בוודאי שאסור להפריד ולהוציא אותם החוצה, אלא צריך לקחת את הדג ולהשאיר את העצמות בצד.

לסיכום: א. באופן שאדם ממש אוכל את הדג, אפשר להקל לכתחילה. **ב.** לפני אכילת כל הדג לצורך הילדים וכדומה, אפשר להקל, ודוקא לאלתר כמובן. **ג.** כל זה בעצמות המחברים בדג, אבל בעצמות שנפרדו מהדג ומעדיין מפריעים לו בצלחת, אסור להוציאם, וצריך להוציא אוכל מתוך העצמות.

הכנסת הסלטים או הסעודה לפני תחילת הסעודה

ח. שאלה א': אני רוצה להכין את הסלטים והפירות עוד כשהגברים בבית הכנסת, כדי שכאשר הם יבואו הכל יהיה מוכן לסעודה, האם מותר או לא?

שאלה ב': אני גבאי בית הכנסת, ואני מכין סעודה שלישית לפני תפלת מנחה, אין לי שום אפשרות להכין זאת אחרי התפלה, כי זה הרבה עבודה וכולם מחכים לסעודה, מה עלי לעשות?

תשובת הרב: לגבי השאלה הראשונה, אפתח בדבר שקשור לגבי שטיפת פירות בשבת. עצם השטיפה מותרת לחלוטין, ואין בזה בעיה של בורר כלל. אמנם חכם אחד כתב להחמיר בזה, אבל כבר השיב על דבריו מרן הגאון הרב משה לוי ע"ה בספרו מנוחת אהבה (ח"ב פ"ז ס"ב), וגם מרן הרב עובדיה ע"ה הסביר באריכות בחזון עובדיה (שבת ח"ד עמ' רי הלאה) להתיר. ובוודאי שהדברים נכונים, ומותר לשטוף פירות בשבת, ואין

איסור בזה. אבל אני רוצה להעיר הערה שהרבה נכשלים בה. היום רגילים לשטוף את הפירות באופן ששמים אותם תחת הברז, אבל יש כאלה שמכניסים את כל הפירות בתוך קערה, ומניחים אותה תחת ברז המים הפתוח. ובפרט בפירות שיש עליהם ריסוסים כמו ענבים וכדומה, ששמים כמה טיפות סבון-כלים עם המים בתוך הקערה. אחרי זה נשארים מים בתוך הקערה, וכדי להוציא אותם מטים את הקערה שתהיה זקופה, ומניחים את היד על הפירות באופן שרק המים נשפכים למטה. צריך לדעת שיש בזה בורר, שהרי מוציאים את הפסולת מתוך האוכל, כי המים הם פסולת והפירות זה אוכל, וכשמניחים את היד לתת למים שייצאו החוצה זו הוצאת הפסולת מתוך האוכל. לכן צריך לקחת את הפירות מהקערה ולהניח בקערה אחרת, כך שמוציא אוכל מתוך הפסולת, ולאחר מכן לשפוך את המים מתוך הקערה הראשונה, ואם ירצה יחזיר את הפירות חזרה לשם. באופן כזה מותר, וצריך לשים לב לזה.

לגבי שתי השאלות, שתיהן חותרות למקום אחד. אמרנו שאחד הסימנים של היתר הברירה זה "לאלתר", ומה היא ההגדרה של לאלתר? ובכן, יש כמה דעות בזה בדברי האחרונים, בהבנה בדברי רבותינו הראשונים. דעה ראשונה, דעת הגאון מנוחת אהבה ע"ה (ח"ב פ"ז ס"ו), שתיכף ומיד לאחר שסיים את מלאכת הברירה צריך להתחיל את הסעודה. והיא הדעה המחמירה ביותר. מי שיכול לנהוג כך, הרי אין דבר טוב יותר מזה. אבל לא הכוונה שחייב לגמור מהר לאכול את כל מה שבירר, אלא אפילו אם הסעודה נמשכת שעה שעתיים ושלוש, יוכל לאכול את זה במהלך הסעודה לפני ברכת המזון, העיקר שיתחיל בסעודה אחרי הברירה. ומרן הרב עובדיה ע"ה (בחזון ע"ה שבת ח"ד עמ' קפ) מיקל עד חצי שעה אם בני הבית מרובים, ובאכילה מועטת יברור ממש סמוך

לרוקן את שיירי האוכל בכיור

ט. שאלה: האם מותר לרוקן את שיירי האוכל שבצלחת לתוך הכיור, ועל ידי כך הנוזלים יורדים בצינור, והעצמות וכל הפסולת העבה נשארת במסננת שבכיור, או במשולש שבכיור. האם זה מותר או שזה בורר בכלי?

תשובת הרב: אענה בקצרה שהדבר מותר. כך מבואר במשנה ברורה (בביאור הלכה סימן שי"ט ס"ג סוף ד"ה היו לפניו), בטעם היתר סינון ביצה במסננת של חרדל, שאין בזה בורר כיון שהוא לא אוכל לא את האוכל ולא את הפסולת. וגם כאן שניהם פסולת בעיניו. (וע"ע במשנ"ב שם ס"ק נח). וכך העיקר להלכה, כי כל איסור בורר הוא דוקא כאשר בורר מין ממין דהיינו פסולת מאוכל או להיפך, אבל כאן שבשבילו הכל פסולת וזורק הכל, אלא שזה הוא רוצה לזרוק לצינור וזה הוא רוצה לזרוק לפח, באופן כזה אין איסור בורר כלל, הן במסננת והן במשולש שבכיור, ומותר בשבת. אמנם יש מי שרצה להחמיר בזה, אבל הפוסקים בדורנו הסכימו שלמעשה הדבר מותר, מהסברא הזאת. וכך פוסק הגאון הרב משה לוי ע"ה בספר מנוחת אהבה (ח"ב פ"ז סכ"ט). והגאון הרב אוירבאך ע"ה ועוד. בשבוע הבא בלי נדר נמשיך בהלכות נוספות בזה. אפשר לשלוח שאלות, ובעז"ה נשיב עליהם בשיעור הבא.

ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

לאכילה. ולעומת זה, דעת הגאון בן איש חי ע"ה (ש"ב פרשת בשלח ס"א), שמותר לברור עד שעה לפני הסעודה. ואם כן מצינו מחלוקת גדולה עולם בהגדרה של "לאלתר". מרן ראש הישיבה שליט"א, שידוע שהוא מתנזר מאד מקולות יתירות (וע"ע במבוא למשנ"ב איש מצליח ח"ג), בכל זאת בדבר הזה ישב וטרח לקיים את דברי הבן איש חי, וכותב (בירחון אור תורה אלול תשד"מ בהערות על גליונות או"ת, עמ' תשלז והלאה. וע"ע בהגהותיו על הבא"ח שם, ובפ' משפטים ס"ב) שמעיקר הדין אפשר בהחלט להקל עד שעה לפני הברירה. לכן לגבי הגברת שרוצה להכין את הסלטים לפני הסעודה, אם יכולה לעשות את זה סמוך ממש לסעודה, זה הכי טוב לכל הדעות. אבל לגבי הגבאי שאין לו אפשרות להכין את הסעודה אחרי התפלה, וגם מן הסתם אין לו אפשרות להתפלל מוקדם כי הוא גבאי של בית הכנסת ומנהל את התפלה, לדעת הבן איש חי ע"ה יכול להקל אפילו כשעה קודם הסעודה. וידוע שהבן איש חי היה מחמיר הרבה, ו"חסדאין מיליה" (כפי שקורא לו מרן הרב עובדיה ע"ה). אבל בתנאי שלא יהיה יותר משעה לפני הסעודה, כי זה המקסימום שאפשר להקל בדבר הזה. ולדעת מרן הרב עובדיה ע"ה ישתדל שזה יהיה בתוך חצי שעה לסעודה. (וע"ע למוה"ר שליט"א בספרו "תורת חיים" ח"ב שעתיד לראות אור בקרוב בעז"ה, הלכות מעשה שבת אות יד).

השיעור נמסר ביום ראשון כ"ח חשון התשפ"א

כמידי יום ראשון בשעה 12 בצהריים בערוץ "קול ברמה", בהנחיית ר' אשר ברדה.

בית ההוראה פתוח 24 שעות ביממה, בטלפון: 03-5500228

העלון יוצא לאור בחסות

א. משכנתאות – יעוץ המשכנתא הטוב ביותר בארץ

לפרטים: 054-8444095

להצלחת: רמי יצחקיאן, אריאל פלר, יוסי דהמן, אליהו חן ויוסי ברנס הי"ו

עורך: הרב אביחי סעדון שליט"א

העלון לא הוגה ע"י מוה"ר ונכתב על דעת המערכת בלבד

ניתן ליצור קשר במייל - A025606532@gmail.com

ניתן להאזין לשיעור זה ולשאר שיעורי מורנו הרב שליט"א

בקו "תורת חיים"

02-5606532

הודעה חשובה

אחר שהספר הבהיר "תורת חיים" חלק א'

(הכולל שיעורי מורנו הרב שליט"א שנמסרו בשנת תשע"ח),

התקבל בחיבה רבה אצל שוחרי התורה,

בעז"ה בקרוב יצא לאור עולם

הספר "תורת חיים" - חלק ב'

ובסופו שו"ת בירורי הלכה הכולל תשובות ומכתבים בהלכה

המעוניין לסייע בהדפסה יפנה בפל" – 0533121357